

Nya slagdängor för barnen

Bok och cd: Längre än längst
Av: Emil Berglund samt Ensemble Yria (cd), Mia Maria Güettler (illus.)
Utgiven av: Gehrmans Musikförlag
Omfång: 43 sidor

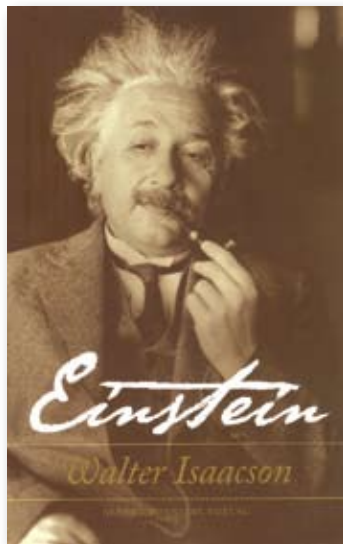
I sommar ska vi ha rymdkalas. Efter att ha läst *Längre än längst* och lyssnat på den tillhörande cd-skivan vill min snart sjuårige son fira sin födelsedag med att gästerna klär ut sig till planeter och kometer och äter kosmostoppar. *Längre än längst* av Ensemble Yria är en musikbok om rymden som riktar sig till barn i låg- och mellanstadiet samt deras lärare och föräldrar, och är en del av ett konstnärligt helhetskoncept där det även ingår en föreställning och en workshop. Boken börjar med en månlandning som följs av ett antal sånger med rymdtema, inspirerade av barns frågor om rymden. Sångerna varvas med korta texter som försöker förklara några av de svårare begreppen – som gravitation – samt tips på kreativa aktiviteter som hur man gör egna stjärnbilder eller planeter. Alla bokens sånger finns på cd-skivan och de flesta är mycket lätta att sjunga med i. En favorit hemma hos oss har blivit Cassiopeia, som handlar om den stackars drottningen som under halva året får hänga upp och ner på himlen. Boken ger också många tips på hur man kan träna på att sjunga flerstämmigt och hur de ibland svåra taktarterna (t.ex. femtakt och sjutakt) kan visualiseras genom

rörelser – hela tiden med rymdtema.

Boken har en tilltalande utformning med roliga illustrationer. Den väcker många frågor hos barnen, men utan att ge särskilt många svar. Detta behöver dock inte vara en nackdel, om den används som ett komplement till astronomiundervisningen i skolan. Boken och cd-skivan kan bidra till att inspirera och väcka en nyfikenhet som gör att barnen lättare tar till sig alla fakta. Alla frågor har dock inte svar (vad är en evighet?) vilket kan ge upphov till givande diskussioner.

Helhetsintrycket är väldigt positivt, och jag tycker det är spännande med ett gränsöverskridande projekt där musik, rytmik och astronomi blandas på ett så genomtänkt sätt. Och i alla fall hos min 7-åring har de träffat helt rätt.

Tanja Nymark

Människan Albert Einstein

Titel: Einstein – hans liv och universum
Av: Walter Isaacson
Utgiven av: Albert Bonniers Förlag
Omfång: 665 sidor

Einstein upphör aldrig att fascinera. Hans vetenskapliga insatser har naturligtvis varit kända hela tiden. Einsteins person har dock länge varit mera svärfångad. Men efterhand har också den rollen kommit i dagen,

inte minst genom att hans omfattande, ofta avslöjande brevväxling blivit tillgänglig för forskarna. Detta har egentligen skett först sedan Helen Dukas, hans sekreterare från 1928 till hans död 1955, själv gått bort 1982. Hon vakade strängt över hans kvarlåtenskap för att inte hans rykte som vetenskapsman skulle solkas av ens antydningar om kvinnoaffärer, ett utomäktenskapligt barn (om än med sin blivande fru, Mileva Maric; barnet försvann senare!), ja över huvud om Einsteins mera mänskliga sidor.

Biografierna över Einstein är legio. För den som vill sätta sig in i den einsteinska fysiken är kollegan Abraham Pais vetenskapliga biografi från 1982 oöverträffad. Vetenskapsjournalisten Albrecht Föllsing ger i sin biografi (på engelska 1997) en mera allmän levnadsteckning, som också behandlar fysiken om än i mera populär form. Och nu kommer en tjock lunta – totalt 665 sidor, varav 75 sidor är fotnoter – av journalisten Walter Isaacson.

Isaacsons starka sida är beskrivningen av Einstein som människa. Fysiken finns med, men i så ytlig form att det inte går att få något riktigt grepp om den. Desto klarare framstår personen Einstein, inte minst i ljuset av allt det omfattande material som Isaacson plöjt igenom och så förtjänstfullt spinner till en fängslande berättelse. Och det är skäl nog att ge sig i kast med boken.

Översättningen är gjord av Roland Poirier Martinsson. Han får svenskan att flyta väl, men går man mera i detalj uppenbarar sig brister. Han använder helt onödigt "svengelska" ord, t.ex. genomgående "position" istället för "läge", "kurvatur" istället för "krökning", etc., etc.; exemplet kan mångfaldigas. Inte blir det bättre när han försöker sig på det motsatta, nämligen att försvenska facktermer, t.ex. att skriva "förändra" ekvationer när det måste heta "transformera". Över huvud leder Poirier Martinssons återgivning av de mera fysikaliska avsnitten i Isaacsons bok på många håll – jag räknar till ett hundratal – ofta till ökad förvirring. Den svenska fackgranskaren borde nog ha varit mera uppmärksam.

Bengt E Y Svensson

Anya måste rädda jorden

Titel: Vren: Evighetens port
Av: Lotta Olivecrona
Utgiven av: Bonnier Carlsen
Omfång: 254 sidor

Att börja med tredje delen i en trilogi brukar inte alltid vara så klokt. Men Anya och varelserna som kallas vren tar emot med öppna armar och det är faktiskt svårt att inte sträckläsa boken. Historien utspelar sig i en framtid när mänskligheten visserligen koloniserat andra planeter men där jorden nu efter rymdkrig blivit en isolerad planet med bara rester av avancerad teknologi. Vintern närmar sig och Anya är på vandring tillbaka till en plats dit hon egentligen inte vill. Då rövas plötsligt hon och vrenerna bort av ett rymdskepp och dras in i komplicerad härva av intriger och maktspel. Det blir en hisnade och fartfylld resa där Anya – tillsammans med nya och gamla vänner – måste försöka rädda både sig själv och jorden.

Även om en stor del av berättelsen utspelar sig antingen ombord på något rymdskepp eller på en planet långt bort från jorden är det inte i första hand en rymdhistoria.

Relationen mellan Anya och vrenerna är det som fascinerar mest. Det finns ett odefinierat vemod och ett utanförskap som förenar dem trots att de i samhällets ögon är helt ojämlika. De visar varandra en enorm tillit och ser varandra som individer på ett sätt som berör läsaren utan att det blir

överdrivet sentimentalt. Det gör att berättelsen får ett djup och inte bara blir ett glättigt äventyr.

Trots att boken är den avslutande delen i trilogin antyder slutet en fortsättning, som jag redan ser fram emot!

Gabriella Stenberg

Astrofysik för de minsta

Titel: Blinka lilla supernova
Av: Helen Rundgren
Utgiven av: Alfabeta
Omfång: 28 sidor

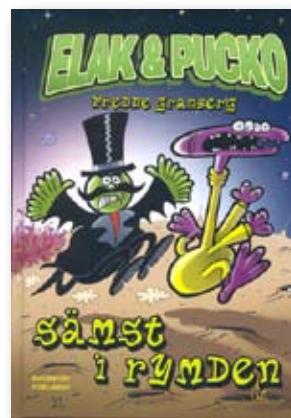
Blinka lilla supernova är en bilderbok om astronomi för barn, berättad av "stjärnan" Stella. På tolv uppslag presenteras stjärnornas fysik, planeter, kometer, meteoriter, galaxer, satelliter och lite annat, i bild och text. Nivån på texterna är ganska hög och ambitionen tycks vara att ge riktiga, ordentliga om än, naturligtvis, förenklade förklaringar.

Fungerar det? Ja, min snart fem-åriga son Frode har i alla fall tyckt om att läsa den, och beskrivningarna har i flera fall lett till många frågor och diskussioner. Överlag tycker jag textinnehållet är sakligt och bra, även om en del aspekter som jag tycker hade varit spännande att ha med saknas, till exempel universums struktur, svarta hål och big bang.

Bildmaterialet känns inte lika varierat, en del illustrationer är riktigt bra och suggestiva, men effekten avtar efter tolv uppslag. Det är heller inte så många illustrationer som lett till frågor från min sons sida. Slutsatsen blir

ändå att detta är en bok med ett bra faktainnehåll som stimulerar barns, och vuxnas, tänkande kring universum. Vilket inte är så illa.

Göran Östlin

Missriktad bajshumor

Titel: Elak & Pucko – sämst i rymden
Av: Fredde Granberg
Utgiven av: Schibsted Förlagen
Omfång: 120 sidor

Fredde Granberg skrev en gång tv-serien "Doktor Mugg", där bajsskämtens stod som spön i backen. Granberg har alltid tyckt att kiss och bajs är väldigt roligt, säger han i en intervju i P3, så att hans barnboksdebut *Elak & Pucko – sämst i rymden* börjar i rumpan på universums största varelse kommer knappast som en överraskning. Den misslyckade hjälte-duon har fått ett sista uppdrag, att erövra jorden. Misslyckas de kommer de att bli uteslutna ur Rymdskurksförbundet.

Duons främsta vapen är Puckos armsvett. Om Elak bara lyckas göra honom så nervös att han svettas kommer hela planeten att slås ut. Problemet är bara att Pucko är så dum att han inte har vett att bli skraj. Någon som däremot blir rädd vid första konfrontationen med människan är Elak. Ja, han blir så rädd att han skriker "som en liten tjej": IIIIIIIIIHHH!!!

Ja, ni förstår nivån på det hela. Tanken är väl att underhålla pojkar från åtta- nio år och uppåt, men

problemet är att skämten på sin höjd kan tilltala en fyraåring – som är för liten för att förstå intrigen. De äldre barnen, å andra sidan, kommer att gäspa åt pruttarna och be att få höra *Harry Potter* i stället. Frågan är alltså vem boken riktar sig till. Den rymdintresserade? Då finns betydligt bättre alternativ, som *Apan som for till månen* av Börje Isakson. (Där får man dessutom lära sig mycket om människans utveckling.) Den pruttintresserade? Ja, om vederbörande är en pappa som vill lära sina söner att förakta ”små flickor i 10-årsåldern med flätor”, eller flabba åt ”miss Universum” som skjuter tjejbaciller med sin strålpistol ”Lilla Bettan” (misstänkt likt armborstet ”Gamla Bettan” från julaftonens Robin Hood).

Granberg hotar med en hel serie böcker om Elak & Pucko. Men jag tycker nog att vi kan använda pappersmassan till något bättre – kanske återvinningsbara pruttkuddar till våra fyraåringar?

Niklas Hellgren

Omodern men fängslande debut

Titel: En annan historia

Av: Ulrika Barkström

Utgiven av: Recito förlag

Omfång: 303 sidor

Universum omfattar allt som existerar och det finns inte någon borte gräns där universum upphör. Även antalet parallella universa är oändligt.

Detta är vad en begävd astrono-

FOTO: GÖRAN HALLBERG/RODISK FILM

mistudent skriver till sin handledare och hypotesen ställer många av hans invanda föreställningar på huvudet. In kallas en emeritus och en gigant från Japan. Och alla funderar.

På ett annat plan får vi följa tre bröder som bestämmer sig för att lösa problemet med faderns spelberoende en gång för alla och på så vis rädda den gamla släktgården.

Vad har detta med varandra att göra? Inte mycket – i alla fall inte till en början. Men liksom astronomistudentens hypotes är denna bok uppbyggd som en historia/flera historier med en möjlig början men inget slut. Historierna löper bredvid varandra och möts till slut i en brännpunkt, ett historiskt ögonblick.

Ulrika Barkström är inte känd för mig men av nationalbibliografin kan man utläsa att hon är född 1966 och att detta är hennes första bok. Den har en hel del att önska; språkligt finns missar och personteckningen är grund. Men efter ett tag kan jag inte låta bli att fångas av historien. Här finns inlån från allsköns populärlitteratur – den vackra herrgården, vännen kriminalkommisarien, superfeministen, de tre glada studenterna och så vidare. Språket är ganska ålderdomligt – astronomerna kallar varandra för ”broder” – och boken är inte modern. Men ser man det som ett medvetet stildrag att slänga ut krokarna och inte dra in alla – ja, då kan man faktiskt ha ett par underhållande timmar framför sig.

Bäst är nog ändå miljöskildringarna: från ett gemytligt Uppsala, en ekogetfarm, samt en större gård. Men så värst mycket med astronomi har den inte att göra – utan möjligen på ett metalitterärt plan.

Maria Ehrenberg

Galaxhjälte – eller frisör?

Film: Kenny begins

I rollerna: Johan Rheborg, Pernilla August, m. fl.

En déjà vu-upplevelse från barndomen, när man kollade på Star Wars, infinner sig så snart filmen börjat. Plastiga rymdfarkoster tumlar omkring i rymden i en gigantisk krigsscen där även storm trooperliknande karaktärer förekommer.

Kenny begins, uppföljaren till kultserien om Kenny Starfighter, är troligtvis den enda svenska rymdkomedin det här året, och det är anledningen till att vi bänkar oss mitt i en publik som i huvudsak är i femtonårsåldern. Kenny, som faktiskt påminner väldigt mycket om Runar Søgaard, med hårtorkliknande laserpistol, är galaxhjelteelev vars värsta mardröm är att tvingas bli frisör. Det enda som kan hindra honom är att han lyckas ta examen på galaxhjelteakademien. Utsikterna för detta ser dock inte så ljusa ut när han en kort bit in i filmen lyckas köra ner sin rymdpolisfarkost i det svarta hålet (eller rymdtoaletten som det pedagogiskt beskrivs på en av galaxhjelteakademins föreläsningar). Vad som uppenbarar sig på andra sidan detta maskhål till toalett är ironiskt nog jorden. Här möter Kenny två genuint astronomiintresserade tonåringar som givetvis är Kennys räddning i hans farhågor att tvingas klippa pottfrisyrer för resten av livet. Och för er som händelsevis undrar hur man gör när man slänger ut ett äppelskrutt i rymden. Öppna dörren och håll andan så går det med all sannolikhet bra ...

Fabien Batejat & Per Bjerkeli